

Biserka Hrnčič

Osnovna šola Gustava Šiliha Velenje

OBOGATITVENI PROGRAM – DELO Z NADARJENIMI UČENCI

Na Osnovni šoli Gustava Šiliha Velenje smo v šolskem letu 1998/1999 uvedli nadstandardni obogatitveni program za nadarjene učence. Program poteka različno za razredno in predmetno stopnjo. Razen tega se nadarjeni učenci predmetne stopnje delijo v dve skupini: v prvi sta 5. in 6. razred, v drugi pa 7. in 8. razred.

Izbranim učencem (izbor s testiranjem) smo ponudili program, ki smo ga pripravili sami. Osredotočili smo se na znanje in sposobnosti učiteljev mentorjev, na pripravljenost zunanjih sodelavcev za sodelovanje in prenašanje znanja ter na interese učencev.

Medtem ko smo se učitelji mentorji in koordinatorji strokovno spopolnjevali (dr. Tanja Bezić, dr. Ivan Ferbežer), so se zunanji sodelavci vključevali v delo posameznih dejavnosti le s svojim strokovnim znanjem, ki so ga prenašali nadarjenim učencem na visoki strokovni ravni.

Program dela z nadarjenimi učenci, ki ga izvajamo, je ena od oblik, kjer lahko nadarjeni učenci razvijajo svoje sposobnosti na višji ravni.

Program so pozitivno ocenili učenci, učitelji, zunanji sodelavci in starši.

PROGRAM DEJAVNOSTI MLADI NOVINAR

SPLOŠNI CILJI

- Učenci se zavedajo, da je jezik najpomembnejši del kulturne dediščine, s tem pa si oblikujejo narodno in državljansko zavest.
- Učenci si ob delu z mediji utrjujejo znanje knjižnega jezika (zbornega in pogovornega).
- Učenci spoznajo različne socialne in funkcijske zvrsti.
- Učenci pri sporazumevanju uporabljajo govornemu položaju ustrezno socialno zvrst.
- Učenci si razvijajo sposobnosti na vseh štirih področjih: poslušanje, govorjenje, branje, pisanje. Hkrati pa si razvijajo sposobnost izražanja v različnih funkcijskih zvrsteh jezika (praktično sporazumevalni, strokovni in publicistični jezik).
- Učenci kritično presojujejo in vrednotijo izdelke medijev.

FUNKCIONALNI CILJI

- Ob prebiranju in razčlenjevanju časopisov si učenci oblikujejo kritičen odnos do medijev.
- Samostojno tvorijo različna publicistična besedila.
- Pridobivajo gradivo za svoje članke na terenu.
- Oblikujejo različna obvestila in svoje gradivo objavljajo v šolskem časopisu in javnih medijih.
- Za svoje delo uporabljajo ustrezno strokovno literaturo. Obiščejo časopisno hišo Delo in se seznanijo z nastajanjem časopisa.
- Na podlagi teoretičnega in praktičnega znanja samostojno oblikujejo svoj časopis in ga znajo predstaviti.
- Število srečanj: I. del: 2 uri, II. del: 6 ur, III. del: 2 uri.
- Naslovi
 - I. del: Pridobivanje teoretičnega znanja o novinarstvu
 - II. del: Ogled novinarske hiše Delo v Ljubljani
 - III. del: Evalvacija in pregled osnutkov za oblikovanje časopisa
- Oblike in metode dela: frontalna; razlaga; individualna; delo na terenu; razgovor; demonstracija; praktično delo.
- Sredstva in pripomočki: grafoskopske prosojnice; Košir Manca: Mladi novinar, MK, Ljubljana, 1987; fotoaparati; pribor za zapiske

Okvirni načrt izvajanja

I. del: V prvi uri se seznanijo s »svetom novinarstva«. Spoznajo, da je dobro novinarstvo plod dobrega opazovanja, temeljitega raziskovanja, natančnega zbiranja gradiva in dosledne obdelave.

V drugi uri ponovijo socialne in funkcijske zvrsti jezika. Oblike novinarskega poročanja iščejo v dnevnem časopisu, jih prepoznavajo, o njih debatirajo.

II. del: Delo na terenu – obisk v uredništvu Dela. Učenci zbirajo gradivo, fotografirajo, intervjuvajo ... in iščejo zamisli za oblikovanje svojega časopisa, revije ...

III. del: Diskusija: Zbrano gradivo pokažejo drugim članom, govorijo o svojih občutkih, debatirajo o novem znanju, ki so ga pridobili z ekskurzijo, pripravljajo se za oblikovanje svojega časopisa.

Učenci izpolnijo anketne liste – lastno mnenje o imenovani dejavnosti (evalvacijski vprašalniki).
Oblikujejo novinarski izdelek.

PODROBNA VSEBINA PROGRAMA

I. DEL (organiziran v ponedeljek od 12. do 13.30 ure)

ORGANIZACIJA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA DELA			
ETAPE UČNE URE	PLAN. ČAS v min.	UČITELJ	UČENEC
1. ura	5	Uvod Kratka navodila o tem, kar bomo počeli v dejavnosti z naslovom Mladi novinar. Predstavitel program, načrt dela in smernice za samostojno ustvarjanje.	
	10	Uvodna motivacija Učencem pokažem pravilnik o ocenjevanju, zdravniški izvid, stran iz učbenika Biologija 8.	Učenci ugotovijo, da so to neumetnostna besedila – strokovna.
	5	Prelistamo dnevni časopis Delo, revijo Jana. Kakšna besedila najdemo? Učenci poslušajo: INTERVJU Z ZNANO OSEBO	Učenci ugotovijo, da so besedila v časopisu: reportaža, novica, pismo (bralcem), recept, ... – praktičnosporazumevalna besedila.
	10	Usvajanje Ob grafoskopski prosojnici ponovimo znanja o funkcijskih in socialnih zvrsteh jezika.	Učenci ugotavljajo razlike med strokovnim in praktičnosporazumevalnim jezikom.
	15	Delo z besedilom Zvrstnost jezika – delovne naloge	Učenci rešujejo delovne naloge (Moj jezik, tvoj jezik, naš jezik 8).
2. ura	5	Ob pomoči učitelja preverijo pravilne rešitve.	
	10	DELO V DVOJICAH	Učenci iščejo novice, reportaže ... Učenci dobijo navodila za oblikovanje posameznih zvrsti, primernih za objavo v časopisu.
	25	V pomoč jim je priročnik Mladi novinar (Manca Košir). Prvi pisni poskusi!	Učenci ob pomoči gradiva, ki so ga obdelali, in nalog, ki so jih reševali, poskusijo sestaviti osnutek za svoj časopis.
	5	Organizacijske podrobnosti za obisk časopisne hiše Delo.	

II. DEL (organiziran v torek, dopoldne, predvidoma med 7. in 14. uro) – OBISK ČASOPISNE HIŠE DELO

1. Prihod v časopisno hišo Delo
2. Pozdrav g. Lambergerja, ki nas je prijazno sprejel (10 min.)
3. V sejni sobi je potekal pogovor: (40 min.):
 - zgodovina in razvoj časopisne hiše Delo,
 - razlike med časopisi in tabloidi,
 - ogled različnih časopisov, ki jih ponuja Delo,

- razporeditev rubrik v dnevniku Delo,
 - potek in nastajanje časopisa (ogled tiskarne),
 - dopisniki in njihova vloga,
 - predstavitev poklicev (novinar, urednik, grafik, ...),
 - potrebna izobrazbena struktura kadra.
4. Ogled tiskarne: (70 min.)
 - v spremstvu g. Vidica ogled posameznih hal,
 - predstavitev poklicev v tiskarni,
 - potek dela.
 5. Odhod domov.

III. DEL (organiziran v sredo, od 12. do 13.30 ure)

ETAPE UČNE URE	PLAN. ČAS v min.	ORGANIZACIJA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA DELA UČITELJ	UČENEC
1. ura	10 35	Pogovor o včerajšnjem dnevu. Evalvacijski vprašalniki	Učenci rešujejo evalvacijske vprašalnike o poteku dejavnosti. Učenci pokažejo osnutke za svoj časopis. Ideje so dobili v uredništvu Dela, v dnevnem časopisju ali s pomočjo delovnih nalog in pogovora.
2. ura	40	Učencem svetujem, jih usmerjam, jim pomagam pri urejanju zbranega gradiva.	Učenci med seboj diskutirajo, pokažejo svoje predloge, ideje ... Doma dokončajo svoj časopis, ki ga prinesejo v roku 14 dni. Razmislijo, kako bomo predstavili našo dejavnost učencem šole – predstavitev časopisov, ki jih bodo izdelali, razstavo slikovnega gradiva (slike, poročilo, fotografije, faksimile prve številke Dela – maj 1959) ...
UREDITEV RAZSTAVE			

ANALIZA ANKETNIH VPRAŠALNIKOV ZA VREDNOTENJE DEJAVNOSTI

Pripravili smo troje vprašalnikov:

1. Vprašalnik za učence, ki so sodelovali v dejavnosti
2. Vprašalnik za zunanjega sodelavca
3. Vprašalnik za mentorja

Anketni vprašalnik za vrednotenje dejavnosti za učence predmetne stopnje

V anketi je sodelovalo 12 učencev 7. razredov in 13 učencev 8. razredov, ki so uvrščeni v projekt dela z nadarjenimi učenci in so sodelovali v dejavnosti Mladi novinar.

Dejavnost se jim zdi zanimiva (srednja ocena 4.40),

nekoliko manj pa poučna (ocena 4.30). Dva učenca – osmošolca sta pokazala odklonilen odnos do te dejavnosti, saj sta jo ocenjevala z ocenami 2 in 3. 82 % učencev meni, da ta dejavnost spodbuja ustvarjalno mišljenje, 87 % učencev pa, da razširja splošno znanje.

Nekoliko nižje so ocenili uporabnost znanja za pouk (srednja ocena 3.80), vendar menim, da ima dejavnost Mladi novinar večji pomen za potek pouka, saj novi učni načrti v devetletki predvidevajo več dela z neumetnostnimi besedili – to pa časopisni članki nedvomno so.

Metode in načine dela učenci težko ocenjujejo (po njihovih besedah »je vsa stvar bila v redu« in to njim zadošča).

Spodbujanje k skupinskemu sodelovanju pri delu so učenci ocenili s srednjo oceno 3.42, kar je presenetljivo,

saj sem imela občutek, da se veselijo naših srečanj tudi zaradi družbe »sebi enakih«. Svojo oceno so utemeljili z besedami, da jim ni bilo všeč, ker so morali o svojih idejah diskutirati v skupini. Bali so se, da bo kdo posnemal njihove ideje. Iz tega je razvidno, da so bolj nadarjeni učenci tudi večji individualisti. Nekateri so že nekoliko sebični. To sem opazila takrat, ko sem jim dala možnost oblikovati svoj časopis v dvojicah ali skupinah. Le malo se jih je odločilo za to obliko dela.

Kljub vsemu pa so spoznali veliko novega, kar kaže osrednja ocena (4.21).

Povsem razumljivo se mi zdi, da jim je bil bolj všeč obisk institucije (sred. oc. 4.82), manj pa teoretični del (sred. oc. 3.73). Svoje ocene so utemeljili z besedami, da jim je praktični del dal veliko idej za oblikovanje svojega časopisa, da je bila ob ogledu tiskarne dobra predstavitev poklicev, veliko zanimivosti s področja novinarstva, ipd. Glede teoretičnega dela in analize pa je 72 % anketiranih mnenja, da so vprašalniki nepotrebni, zapleteni, da jim je bilo to odveč. 44 % (11 učencev – 6 osmošolcev in 5 sedmošolcev) je mnenja, da bi o tej temi želeli slišati še več ali večkrat. Ostali pa menijo, da so o novinarstvu zvedeli dovolj.

Vsi so navedli, da je bil najbolj zanimiv del ogled tiskarne, 72 % anketiranim pa je bil všeč sprejem v uredništvu Dela.

Štirje učenci (16 %) so bili utrujeni zaradi dolge vožnje v Ljubljano, 16 učencev (64 %) pa ni bilo navdušenih nad našim spremljevalcem.

Kaj bi v dejavnosti spremenili? 12 anketiranih, 48 % (od tega 9 osmošolcev – 36 %) meni, da je škoda, ker si nismo ogledali, kako računalniško oblikujejo časopise, kako vnašajo besedilo in slikovni material, natančnejši potek dela v tiskarni. Vzrok za to je v tem, ker so zadnja leta tiskarno Dela prestavili na novo lokacijo in jo precej posodobili, saj je ena najsodobnejše opremljenih časopisnih hiš v Evropi. Tako je vsa proizvodnja računalniško vodena in »ni kaj veliko videti«.

Za sproščenost so mentorja ocenili z ceno 4.88, za občutek varnosti 4.38.

Nižja je ocena za mentorjev smisel za humor – 3.92 (Sem svojo nalogo vzela preveč resno?), vendar pa jim je mentor prisluhnil (sred. oc. 4.51), spodbujanje k razmišljanju so ocenili z 4.1, razen tega so bili premalo pohvaljeni (sred. oc. 3.33).

Veliko več pohval bo, ko bodo prinesli svoje izdelke – časopise, saj vem, da bo vsak zase nekaj posebnega, nekaj enkratnega.

Po mnenju anketiranih je nekoliko nejasno vprašanje »Me je kritizirala – kaznovala« ter skala od 1 (zadostno) do 5 (odlično). Osmošolci so s svojo razposajenostjo nekoliko neokusno delovali v tiskarni

Dela, na kar sem jih pozneje tudi opozorila. Za iskrenost in dopuščanje ustvarjalnosti so učenci dodelili mentorici oceno 4.55.

Pri mentorju mi je bilo všeč: sproščenost, teoretični del, dobra volja, delo »preveč po šolsko«, da ni staromodna in vzvišena, da nas ni vzela »kot odrasle«, da je odgovorila na vsa naša vprašanja.

Pri zunanjem sodelavcu mi je bilo všeč: enostavna razlaga, starost, veliko zanimivega, pretiho govoril, prijaznost, da je bil prekratek, lep sprejem (občutek zaželenosti), niso pokazali več dela novinarjev, dobili smo gradivo (časopise), zahteval je tišino, red.

Kaj bi sporočil učitelju – mentorju:

- prijetno znate voditi dejavnost, zamisel o obisku časopisne hiše je dobra, imeli smo lep izlet;
- dejavnost ni bila ne predolga, ne prekratka;
- preveč posvečeno »slovki«, lahko bi bilo še bolj zanimivo, ogled bi moral trajati dlje, prekratek;
- zanimiv ogled stavbe, novinarski prostorov,
- pogrešali smo »ročno« izdelavo časopisa,
- malo več svobode med obiskom Ljubljane.

Vprašalnik za vrednotenje obogatitvene dejavnosti – zunanji sodelavec

Predstavnik časopisne hiše Delo, Vlado Šlamberger ocenjuje z odlično oceno dodatno delo z nadarjenimi oz. obogatitveni program za nadarjene učence. S svojim delom v dejavnosti Mladi novinar je zelo zadovoljen, svoje počutje med nami pa je ocenil z odlično oceno (5). Glede dela z učenci meni, da so bili zelo zainteresirani (5), aktivni (4) in reproduktivni (4). Inovativnosti, tekmovalnosti in konfliktnosti ni ocenil.

Učenci so ob njem poglobljeno usvajali nova znanja, še posebej mu je bilo všeč, da jih je zanimalo delo novinarja, ne pa tudi plačilo za delo.

Motila ga je številčna skupina (25). Meni, da bi bilo bolj smotrno imeti dve skupini po 12 ali 13 učencev). Vendar je še pripravljen sodelovati kot zunanji sodelavec.

Vprašalnik za vrednotenje obogatitvene dejavnosti – mentorica

Z dejavnostjo sem zelo zadovoljna, zdi se mi smiselna in »posrečena«. Vendar pa menim, da bi se dalo še marsikaj izboljšati. Veliko so mi pomagali anketirani učenci, njihova mnenja, ideje, predlogi in tudi graja.

Tudi sama sem začutila, da je bilo preveč teorije (ocena 4), vendar pa je bilo zelo poučno (5), učence spodbuja k ustvarjalnosti (5), širi njihovo splošno razgledanost (5), daje uporabna šolska znanja (4), metode in načine dela bo potrebno dodelati (4), učenci so spoznali veliko novega (5), vendar niso bili pripravljeni timsko delati (2).

Praktični del je potrebno izpeljati, poskušala pa ga bom prilagoditi skupini in dodelati.

Obisk tiskarne ni bil tako zanimiv, kot sem predvidela, in sicer zaradi posodobitve časopisne hiše Delo.

Dejavnost bi lahko razširili in povezali vse medije: televizijska hiša, radijska hiša, časopisna hiša. Kako program izpeljati, pa bom preiščevala, ko bom oblikovala načrt za delo z nadarjenimi v prihodnjem šolskem letu.

Prav je, da dejavnost(i) poteka(jo) v dopoldanskem času. Misli so bistrejše, koncentracija večja. Razen tega so to otroci, ki so v popoldanskem času in nasploh dodatno obremenjeni.

V skupini sem se čudovito počutila, včasih so bili nekoliko preveč glasni – prevelike skupine, delo v manjših skupinah pa je organizacijsko in finančno neizvedljivo.

Ker sem hkrati mentorica dejavnosti in koordinatorica, sem nekoliko pogrešala pomoč (telefonski pogovori, fotokopiranje ipd).

Kaj je moje najdragocenejše spoznanje?

Da so »dragoceni« vsi člani imenovane skupine. Delo z njimi je neko posebno doživetje. Ob njih si nekoliko »odpočiješ«, ko vidiš, koliko energije in znanja je v njih.

EVALVACIJA

Program dejavnosti je zasnovan tako, da učenci lahko delajo samostojno, ustvarjalno, omogočamo jim

delo v skupini ali tandemu, s tem pa lahko usklajujejo interese, izmenjujejo mnenja, gradijo homogeno skupino itn. Razen tega je to ena izmed oblik, v kateri lahko oblikujejo svojo osebnost, se potrjujejo in vzdržujejo medsebojne odnose.

Dejavnost smo naslovlili Mladi novinar, naslov so izbrali učenci. Sodelovalo je 25 učencev, in sicer 12 sedmošolcev in 13 osmošolcev.

Celoto smo razdelili v tri dele, ki smo jih izpeljali v časovnem razmiku, sicer bi učencem postala dejavnost dolgočasna – tega pa si vsekakor nisem smela privoščiti.

Zavedala pa sem se, da imam pred seboj nadarjene učence, ki so sposobni sprejemati znanje na višjih taksonomskih nivojih.

Prvi del je bil sestavljen iz teoretičnih osnov o novinarstvu. Kurikularna prenova v novi devetletki predvideva več dela z neumetnostnim besedilom, kamor sodijo tudi »tipične« novinarske zvrsti (novica, vest, reportaža ...).

Drugi del je bil hkrati tudi najbolj zanimiv, saj so učenci zapustili matično šolo, potovali z avtobusom in si ogledali časopisno hišo Delo in tiskarno.

Tretji del je bil manj zanimiv, saj je vseboval preveč »statistike« (ankete) in delo (izdelavo časopisa).

Dosego ciljev in odziv vseh udeleženi v dejavnosti Mladi novinar smo ovrednotili z anketnimi vprašalniki. Za sprotno evalvacijo dejavnosti smo preverili proces poučevanja – učiteljevo delo in njegovo mnenje o dejavnosti ter proces učenja – kaj se je učenec ob dejavnosti naučil, ali so bili cilji doseženi.

VIRI IN LITERATURA

Bezić, T. et al. (2001). *Spodbujanje razvoja nadarjenih učencev osnovne šole 1998–2000*. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana

Ferbežer, I.: *Mentorski odnos, zasnova metodike mentorskega dela z nadarjenimi učenci*. Vzgoja in izobraževanje, št. 5, 1993, str. 13–16.

Kričaj Korelc B.: *Spodbujanje razvoja nadarjenih učencev OŠ Gustava Šiliha Velenje*. Projektna naloga 1998/2000.

Košir, M.: *Mladi novinar*, MK, Ljubljana 1987.

